

**รูปแบบเศรษฐกิจชุมชนในเขตชุมชนเมือง:
กรณีศึกษา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่***
**Community Economy Model in Urban Community:
Case Study of Donkaew Subdistrict, Maerim District, Chiangmai Province**

¹อิทธิพล มาชื่น, ²อุบล ยะไวทย์ณะวิชัย, ³ธรรมพร ตันตรา และ ⁴พจนา พิชิตปัจจา

¹Ittipol Machuen, ²Ubon Yawainawichai, ³Thammaporn Tantar

and ⁴Pojjana Pichitpatja

^{1,2,3}วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

⁴คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{1,2,3}School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand.

⁴Faculty of Political Science and Public Administration, Chiangmai University, Thailand.

³Corresponding Author's Email: ittipol280523@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสถานการณ์ และรูปแบบเศรษฐกิจชุมชนในเขตชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ใช้เทคนิคสามเสาในการตรวจสอบ และนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนตำบลดอนแก้วมีลักษณะค่อนข้างเป็นชุมชนเมืองอย่างสมบูรณ์ ทั้งในทางประชากร กายภาพ และสังคม ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมีความเป็นปัจเจก ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีความแตกต่างทางด้านความคิดเห็น รวมถึงเวลาและพื้นที่ในการรวมกิจกรรมของชุมชน แต่มีพลังใหม่ในพื้นที่ที่ทั้งพลังความรู้ความเชี่ยวชาญ พลังบริโภค ที่มาจากลักษณะชุมชนเมือง และมีพลังจิตอาสาช่วยเหลือดูแลกันของชุมชน ที่ได้มีการขับเคลื่อนในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม 2) รูปแบบเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมืองของตำบลดอนแก้ว เป็นการขับเคลื่อนบนฐานของจิตอาสาและความเกื้อกูล ที่เน้นการอุดหนุนกัน ร่วมมือกัน และแบ่งปันกันของคนในชุมชน ซึ่งมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) คนในชุมชน, 2) งาน-กิจกรรม และ 3) ผู้ดำเนินการ โดยในการขับเคลื่อนต้องมีหน่วยจัดการกลางที่ทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือให้มีการทำงานเชิงบูรณาการ และมีการสร้างกระแสความต้องการทั้งการกระทำโดยตรง และการสร้างความต่อเนื่องแบบต่อเนื่อง โดยต้องอยู่บนฐานคิดของการพัฒนาแบบองค์รวม

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชุมชน; ชุมชนเมือง; รูปแบบเศรษฐกิจชุมชน; ตำบลดอนแก้ว

Abstract

The research article aimed at exploring the situations and community economy model in urban communities of Donkaew Subdistrict, Maerim District, Chiangmai Province. The study used a qualitative research method, with data collected through in-depth interviews with 30 persons. The acquired data were analyzed by content analysis and triangulation method. The descriptive technique was used to present the data.

From the study, the following results are found: 1) Donkaew Subdistrict has an urban component in terms of population as well as physical and social elements, which results in people's individualism, cultural variety, and differences in opinions. This includes the time and space required to carry out community activities. However, there are new powers in the area, both the power of knowledge and competence, the power of consumption that comes from the urban communities, including the power of volunteering to aid and care for the communities that has been consistently and concretely driven in the area. 2) The community economy in urban communities of Donkaew Subdistrict is a drive centered on volunteering, assisting one another, collaborating, and sharing among community members, comprising 3 main components: (1) community members; (2) work and activities; and (3) operators. This drive requires the establishment of a central management unit to coordinate and cooperate on integration and the creation of demand flows in terms of both direct action and continuous demand, both of which are based on the holistic development concept.

Keywords: Community Economy; Urban Community; Community Economy Model; Donkaew Subdistrict

บทนำ

เศรษฐกิจโลกในปัจจุบันมี 2 รูปแบบหลัก คือ 1) เศรษฐกิจกระแสหลัก หรือเศรษฐกิจทุนนิยม และ 2) เศรษฐกิจกระแสรอง หรือเศรษฐกิจชุมชน โดยเศรษฐกิจทุนนิยมจะเป็นรูปแบบที่ครอบงำคนบนโลกใบนี้มาเป็นร้อยกว่าปี แต่ทั้งนี้เมื่อคราวที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมาหลายครั้ง อาทิ วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง พ.ศ. 2540, วิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ พ.ศ. 2551 เป็นต้น ซึ่งได้สร้างความเสียหายและผลกระทบอย่างกว้างขวางและหนักหน่วงทั้งในระดับประเทศ, ห้างร้าน-บริษัท, กลุ่ม-องค์กร และระดับบุคคล-ครอบครัว เช่น ความผันผวนของราคาน้ำมัน หรือการส่งออกลดลง เป็นต้น ทำให้ผู้คนหันมาสนใจและเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจกระแสรองหรือเศรษฐกิจชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมีตัวอย่างของประเทศพัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชน อาทิ ประเทศอิตาลีที่แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจครอบครัว หรือเศรษฐกิจชุมชน โดยการประกอบกิจการด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน สามารถส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตได้

จากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนได้ขยายตัวมาเป็นวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางในที่สุด ทั้งนี้ประเทศไทยได้หันก็เป็นอีกตัวอย่างที่ใช้เศรษฐกิจชุมชนในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญด้านส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ของชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการประกอบการขนาดกลาง-ขนาดย่อม (SMEs) และส่งเสริมระบบสหกรณ์ จนทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนของประเทศไทยได้หันเกิดความมั่นคง จึงเห็นได้ว่าเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะถ้าหากเศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคงแข็งแรง ก็ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศมีความมั่นคงแข็งแรงตามไปด้วย (Sriwichailampan, 2014)

สำหรับประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา พร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 10 ยุทธศาสตร์ เช่น ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ได้เน้นที่การเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) การขับเคลื่อนเรื่องเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับเรื่องเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในระดับชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนเมืองโดยคนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้าง และค้าขาย, พนักงานบริษัท, รับราชการ, เกษตรกรรม ตามลำดับ (Donkaew Subdistrict Administrative Organization, 2018) ซึ่งคนในชุมชนตำบลดอนแก้วนั้นมีการย้ายเข้ามาอยู่ของคนนอกพื้นที่ตลอดเวลา ทำให้เป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย (สังคมพหุ) ทั้งวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต (เวลา-พื้นที่) และทัศนคติ-ความคิด คนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะเป็นคนว่างงาน ตกงาน หรือไม่มีผู้ว่าจ้าง เนื่องจากผลกระทบที่มาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและความผิดเคืองทางเศรษฐกิจ ในส่วนของที่ดินทำกินของครัวเรือนก็น้อยและไม่เพียงพอต่อการผลิต ประกอบกับมีการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากการทำเกษตรไปเป็นที่อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงสิ่งแวดล้อมภายในของชุมชน โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะมีแนวโน้มความสัมพันธ์ที่น้อยลง เนื่องจากการต้องแยกตัวหรือออกไปประกอบอาชีพ-ศึกษาในต่างพื้นที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งกับคนที่ย้ายมาอยู่ในชุมชน (บ้านจัดสรร หอพัก ฯลฯ) ก็ได้มีความพยายามสร้างความสัมพันธ์แต่ก็ยังคงมีความสัมพันธ์ที่เบาบาง โดยส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้จะมีวิถีของความเป็นปัจเจกค่อนข้างสูง ถือได้ว่าตำบลดอนแก้วกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นชุมชนเมืองอย่างสมบูรณ์

จากประเด็นเศรษฐกิจชุมชนทั้งในเรื่องของความหมาย แนวคิด และแนวทางในการพัฒนา-ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นทางเลือกและทางรอดหนึ่งที่สำคัญของการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจถึงความเป็นอยู่และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาแบบเศรษฐกิจชุมชน (เศรษฐกิจทางเลือก) ในเขตชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ผลที่ได้

จากการศึกษาครั้งนี้เป็นองค์ความรู้สำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนในเขตชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว รวมถึงเป็นองค์ความรู้ให้กับพื้นที่อื่นในการประยุกต์ใช้ หรือเป็นข้อมูลตั้งต้นเพื่อนำสู่การพัฒนาในคราวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เศรษฐกิจชุมชนในเขตชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบเศรษฐกิจชุมชนในเขตชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการได้มาของข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลจาก 2 แหล่งหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร โดยเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจชุมชนของพื้นที่ตำบลดอนแก้ว ได้แก่ รายงานการดำเนินงานของหน่วยงาน-องค์กรในพื้นที่, แผนพัฒนา-แผนปฏิบัติการ, เอกสารทางวิชาการ และข่าวสารจากสื่อ/สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) จำนวน 30 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งเป็นการสอบถามความถูกต้องของข้อมูลในกรณีที่มีความต่างหรือความไม่สอดคล้องกันของชุดข้อมูล โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ๆ โดยตรง จำนวน 8 คน เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นดังกล่าว

ข้อมูลที่ได้ตั้งข้างต้น จะทำการตรวจสอบความตรงและน่าเชื่อถือ โดยใช้หลักการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากการสอบถามสามด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Methodological Triangulation) ก่อนที่จะนำวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูล

โดยกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ได้นิยามความหมายของเศรษฐกิจชุมชน คือ “งาน-กิจกรรมหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแลกเปลี่ยน การสะสม การแบ่งปัน และการบริโภค เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ที่เป็นการดำเนินการร่วมกันหรือหนุนเสริมกันของกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครองอย่างสมดุล” ทำให้การศึกษาไม่มุ่งเน้นเพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่จะทำการศึกษาในมิติอื่น ๆ ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ มิติด้านสังคม ในประเด็นการเรียนรู้ของชุมชน และการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ ของชุมชน, มิติด้านสุขภาพ ในประเด็นการเข้าถึงบริการทางสุขภาพที่มีการใช้จ่ายต่ำ และการมีความรอบรู้และเท่าทันทางสุขภาพ, มิติด้านสิ่งแวดล้อม ในประเด็นการจัดขยะ/มลพิษ และการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการลดรายจ่ายและเพิ่ม

รายได้ของครัวเรือน, มิติการมีส่วนร่วม-การให้ความร่วมมือของคนในชุมชน ในประเด็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน การจัดการความขัดแย้ง และการยึดถือธรรมาภิบาลในการทำงานและการอยู่ร่วมกันทั้งในระดับครอบครัว กลุ่ม-องค์กร และชุมชน

การขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจชุมชน แกนหลักที่สำคัญคือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง ชุมชนที่คิดพึ่งตนเองที่ดูแลซึ่งกันและกันได้ โดยมีลักษณะของชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง คือ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการรู้เท่าทัน เพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เป็นชุมชนที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกสิ่งอย่างของชุมชน และคนในชุมชนเป็นคนมีคุณภาพและมีคุณธรรม (Puangngam, 2008) ซึ่งชุมชนท้องถิ่นดังที่กล่าวมาจะประกอบด้วย กลุ่มทางสังคมในชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน ในการขับเคลื่อนงานดังกล่าวได้มีภาคส่วนต่าง ๆ ภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนด้วย ทั้งการเข้าร่วมในฐานะผู้สนับสนุน-หนุนเสริม และการเข้าร่วมในฐานะผู้ร่วมดำเนินการ

ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยภายนอกที่เข้าเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน คือ ระบบทุนนิยมที่ได้ครอบงำมิติด้านเศรษฐกิจในระดับโลกจึงส่งผลต่อเนื่องมาถึงระดับประเทศและระดับชุมชน ทำให้เกิดกระแสการบริโภคนิยม การสะสมทุนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และการช่วงชิงปัจจัยการผลิตอย่างเข้มข้น การที่ระบบโลกปัจจุบันที่เป็นโลกาภิวัตน์-ไร้พรมแดน รวมถึงพื้นที่การศึกษาเป็นเขตชุมชนเมืองจึงมีเรื่องของความเป็นพหุสังคม การมีความหลากหลายวัฒนธรรม และการต่างความคิดของคนในชุมชน ในประเด็นที่กล่าวมาเป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องที่สำคัญต่อรูปแบบของเศรษฐกิจชุมชน หลักการขับเคลื่อน กลไกหรือหน่วยจัดการ กระบวนการหรือเครื่องมือการบริหารจัดการ จึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาในครั้งนี้

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการทำความเข้าใจถึงความหมาย การดำรงอยู่ และการแปรเปลี่ยนของ เศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีลักษณะและบริบทแบบชุมชนเมือง โดยผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์เศรษฐกิจชุมชนเขตเมือง มีประเด็นสำคัญ 3 เรื่อง คือ 1) วิธีการดำเนินชีวิตในระดับครอบครัว เป็นปัจจัยที่สำคัญโดยเฉพาะในเรื่องการประกอบอาชีพและการเรียน การศึกษาของคนในครอบครัว ที่ทำให้ทั้งเรื่องเวลาของคนในครอบครัวที่ไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมสำหรับ การเข้าร่วมกิจกรรม การรวมกลุ่ม หรือการรับบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน รวมถึงมีกลุ่มคนหรือครอบครัวที่ มีศักยภาพ ความสามารถ และการใช้ชีวิตประจำวันด้วยเทคโนโลยี โดยเฉพาะเรื่องของ Social Media ทำให้ คนกลุ่มนี้มีใช้พื้นที่เสมือน (Virtual Space) เป็นช่องทางในการสื่อสารหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในการ ดำเนินงานของพื้นที่ได้มีการขับเคลื่อนในเรื่องดังกล่าวแต่ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่ม ครอบครัวที่ย้ายเข้ามาอยู่ได้ไม่นานและกลุ่มบ้านจัดสรรในรูปแบบนิติบุคคล ส่งผลต่อการผลิต การบริโภค และ การแลกเปลี่ยนของชุมชน ที่ทำให้ความสัมพันธ์รวมถึงการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ประเด็นนี้เป็นเรื่องที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ความเป็นชุมชนเมือง ที่ส่วนมากประกอบอาชีพในระดับบุคคลและครอบครัว มีเวลา ที่นอกเหนือจากอาชีพหลักไม่ตรงกันหรือน้อย มีช่องทางและโอกาสในการประกอบอาชีพ-สร้างรายได้ที่ หลากหลาย วัฒนธรรมความเป็นปัจเจกมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในประเด็นที่กล่าวมาส่งผลกระทบต่อการรวมกลุ่มแบบเป็น ทางการของคนในชุมชน ทั้งการรวมกลุ่มอาชีพหรือการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริม ซึ่งการรวมกลุ่มแบบเป็น ทางการ ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญของการขอรับการสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มและการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง จากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มในรูปแบบดังกล่าวในพื้นที่ มีการดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่องหรือยุติการ ดำเนินงานในระยะเวลาอันสั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือในบริบทของคนในชุมชนเมืองจะมีการรวมกลุ่มใน รูปแบบใดที่เหมาะสมกับวิถีและวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ของพื้นที่ (ชุมชนเมือง)

3) พื้นที่ตำบลดอนแก้ว มีทั้งครอบครัวดั้งเดิม ครอบครัวที่ย้ายเข้ามาอยู่แทนพื้นที่ดั้งเดิม ครอบครัว ในพื้นที่จัดสรร ครอบครัวในบ้านจัดสรร (นิติบุคคล) ครอบครัวในพื้นที่หน่วยงานราชการ (บ้านพัก/ห้องพัก) และผู้ที่มาพักอาศัยชั่วคราว (หอพัก/บ้านเช่า) ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในชุมชนทั้งวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ความคิด ความเชี่ยวชาญ และสถานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวมองได้ว่าเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ แต่อีกมุมมองหนึ่งถือได้ความหลากหลายนั้นเปรียบเสมือน พลังใหม่ที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะพลังความรู้-ความเชี่ยวชาญและพลังการบริโภค ซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถ นำมาเป็นฐานในการออกแบบและพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนของพื้นที่ได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ในตำบลดอนแก้วมีศักยภาพและทุนทางสังคม ทางด้าน อาสาสมัคร จิตอาสา การจัดสวัสดิการชุมชน และการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนของพื้นที่ สามารถใช้ประเด็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นแนวทางและเครื่องมือในการ พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนได้ จึงได้มีการศึกษารูปแบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลของตำบลดอนแก้ว

ที่ประกอบด้วย คำนิยามของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในเขตชุมชนเมือง, องค์ประกอบของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในเขตชุมชนเมือง และบทบาทหน้าที่ในเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในเขตชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียดใน 3 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ดังนี้

1) คำนิยามของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเวทีชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมกันปรับคำนิยามของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลกับผู้นำ-แกนนำชุมชน และตัวแทนกลุ่ม-องค์กร-หน่วยงานในชุมชน โดยใช้คำนิยามของอิทธิพล มาซิ่น ที่กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลควรมีการดำเนินในเรื่องการอุดหนุนกันที่ต้องเน้นการซื้อ-จ้าง-ใช้บริการของคนในชุมชนให้มากที่สุด เรื่องการร่วมมือกันของคนในชุมชนที่ต้องพึ่งการทำงานแบบลงแขก (เอามื้อ เอาร่าง) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรม ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการหรือ เฉพาะกิจ ในเรื่องการแบ่งปันมีทั้งประเด็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การสงเคราะห์ และการจัดสวัสดิการเพื่อกันและกันในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนตำบลดอนแก้วทุกคนอย่างน้อยที่สุดต้องมีปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่เพียงพอและมีคุณภาพ (Machuen, 2020)

จากกระบวนการดังกล่าวทำให้ได้มาซึ่งความนิยามของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล หมายถึง “การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งการผลิต การแลกเปลี่ยน การสะสม-ออม การจัดสรรกำไรส่วนเกิน-แบ่งปัน และการบริโภค ที่อยู่บนพื้นฐานการอุดหนุนกัน การร่วมมือกัน และการแบ่งปันกัน เพื่อให้คนในชุมชนมีปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่เพียงพอและมีคุณภาพ ที่มีความสมดุลและหนุนเสริมกับมิติด้านสังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเมือง-การปกครอง” ซึ่งคำนิยามดังกล่าว ได้นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์องค์ประกอบของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล และบทบาทหน้าที่ในเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลของตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในหัวข้อถัดไป

2) องค์ประกอบของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล โดยผลการศึกษาพบว่า ในองค์ประกอบของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลของตำบลดอนแก้วมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1. คนในชุมชน (Population) 2.งาน-กิจกรรม (Activity) และ 3.ผู้ดำเนินการ (Actors) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คนในชุมชน (Population) คือ ทุกคนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่ตำบลดอนแก้ว ทั้งที่มีชื่ออยู่ตามทะเบียนราษฎรและเข้ามาเช่าอาศัยอยู่ เพราะทุกคนนั้นล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องในเศรษฐกิจชุมชนของตำบลดอนแก้วไม่มากก็น้อย โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถจัดกลุ่มคนในชุมชนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ได้อยู่ 3 กลุ่มคน ได้แก่ (1) กลุ่มครอบครัวยากลำบาก เป็นครัวเรือนที่ไม่สามารถแสวงหาปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่เพียงพอ (อาหาร, เสื้อผ้า-เครื่องนุ่งห่ม, บ้าน-ที่อยู่อาศัย, การดูแล-รักษาสุขภาพ, เครื่องอำนวยความสะดวก) ที่เกิดจากความไม่พร้อมหรือเงื่อนไขของครอบครัวนั้น ๆ (2) กลุ่มครอบครัวพอมีพอกิน ที่ได้กำหนดว่าอยู่ในกลุ่มครอบครัวที่มีรายได้พอดีหรือน้อยกว่ารายจ่าย 3) กลุ่มครอบครัวมีเพียงพอ คือครอบครัวที่นอกเหนือจาก 2 กลุ่มที่กล่าวมาในข้างต้น โดยกลุ่มครอบครัวนี้ถือได้ว่ามีความสามารถเพียงพอในการแสวงหาปัจจัยในการดำเนินชีวิตให้กับคนในครอบครัว และยังสมารถที่จะเอื้อเพื่อเกื้อกูลให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชน

2. งานและกิจกรรม (Activity) ซึ่งได้วิเคราะห์ตามกรอบนิยามของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล คือ (1) อุดหนุนกัน หมายถึงการที่คนในชุมชนทำการติดต่อ-ซื้อขาย-แลกเปลี่ยนผลิตผลหรือสินค้าระหว่างกันภายในชุมชน โดยมีงาน-กิจกรรมหลัก คือ การสร้างพื้นที่ในการซื้อขาย-จำหน่ายสินค้าในชุมชน เช่น ตลาด, ลานกิจกรรม,

ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น หรือการสร้างให้มีช่องทางการติดต่อระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทั้งนี้มีการสร้างกระแสเพื่อให้เกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์-สินค้าของคนในชุมชน ดังเช่นประเด็นการสร้างกระแสการบริโภคอาหารปลอดภัย ที่ทำให้มีการอุดหนุนผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรปลอดภัยในชุมชน เป็นต้น (2) ร่วมกัน หมายถึงการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดการประหยัดต้นทุน (Economies of Scale) ซึ่งมีงาน-กิจกรรมในเรื่องการรวมตัวร่วมทุนกันเพื่อสร้างแหล่งเงินทุนสำหรับการกู้ยืมของคนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก โดยในการขับเคลื่อนงานที่ผ่านมาได้มีบางกิจกรรมที่ได้สร้างเงื่อนไขเรื่องต้องมีการเอามื้อเอาร้าง ซึ่งเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดการทำงานแบบร่วมกันในชุมชน (3) แบ่งปันกัน หมายถึงกิจกรรมที่ทำเพื่อช่วยเหลือกันของคนในชุมชน โดยมีเรื่องการจัดสวัสดิการที่อยู่ในรูปแบบสวัสดิการสำหรับสมาชิกของกลุ่ม เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน, กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น และรูปแบบสวัสดิการสำหรับคนในชุมชน เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้ยากไร้, ธนาคารกายอุปกรณ์ ฯลฯ เป็นต้น อีกเรื่องเป็นกิจกรรมทางด้านการสงเคราะห์ซึ่งมุ่งไปที่ผู้ที่มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต โดยมีการช่วยเหลือ (สงเคราะห์) ทั้งจากกลุ่ม-องค์กร จากหน่วยงาน และจากบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ทั้งนี้ในชุมชนได้มีเรื่องการส่งเสริมเรื่องการลดรายจ่ายในครัวเรือนและการสร้างอาหาร จึงมีหลายครัวเรือนที่มีผลผลิตมากเกินการบริโภคในครัวเรือน ทำให้เกิดการแบ่งปันให้กับญาติพี่น้อง-ครัวเรือนข้างเคียงที่ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการแบ่งปันกันในชุมชน

3. ผู้ดำเนินการ (Actors) ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนในการสร้างปฏิบัติการให้เกิดขึ้นในชุมชนที่มีอยู่ 5 ประเภท ที่ได้ดำเนินงานทั้งในแบบทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ (1) บุคคลสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เป็นปราชญ์ชุมชน ผู้ที่มีความรู้-ความเชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ที่เกษียณจากงานแล้วได้เข้ามาร่วมเป็นจิตอาสาในชุมชน, (2) กลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน ที่มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลนั้น ยึดถือว่าทุกกลุ่ม-องค์กรที่อยู่ในชุมชนล้วนมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดังกล่าวไม่โดยตรงก็โดยอ้อม, (3) องค์กรบริหารส่วนตำบลตอนแก้ว ซึ่งหมายถึงถึงบุคลากรในทุกส่วนงานขององค์กร อำนาจ-ภารกิจและบทบาทหน้าที่ขององค์กรตามกฎหมาย รวมถึงนโยบาย-แผนงาน-โครงการ-กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลทั้งในรูปแบบการเป็นผู้ดำเนินการหลัก ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้สนับสนุน-หนุนเสริม, (4) หน่วยงานภาครัฐ ในที่นี้หมายถึงหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ตำบลตอนแก้ว ทั้งหน่วยงานระดับตำบลและหน่วยงานส่วนภูมิภาคหรือส่วนกลาง ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจชุมชนของพื้นที่ และ (5) องค์กรภาคเอกชน ที่มีทั้งระดับหน่วยงาน องค์กร กลุ่มธุรกิจ ร้านค้า หรือส่วนบุคคล-ครอบครัว นอกจากนี้ยังมีในส่วนของกิจกรรมชุมชนและแหล่งประโยชน์ในชุมชน ทั้งในส่วนในพื้นที่หรือสถานที่ สาธารณะของชุมชนหรือทรัพยากรธรรมชาติที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ที่เป็นตัวหนุนเสริมผู้ดำเนินการในการขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในพื้นที่

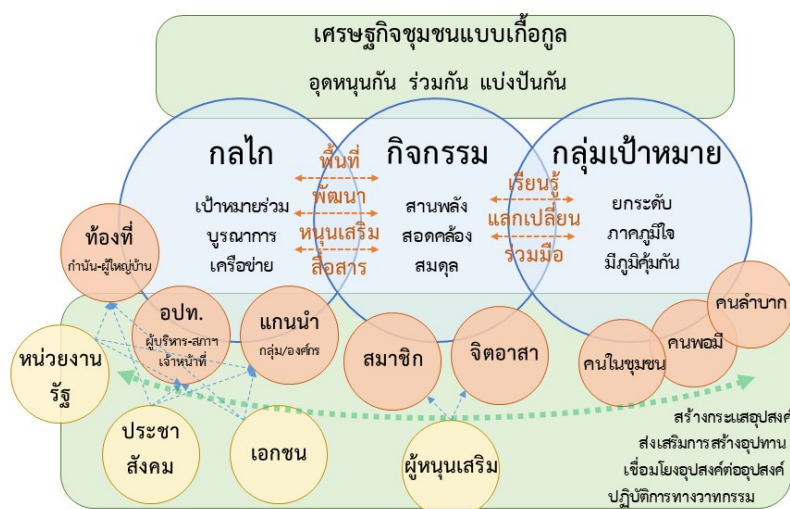
องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาแบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในชุมชนเขตเมืองของตำบลดอนแก้ว ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. การขับเคลื่อนงานเรื่องเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล ตามคำนิยามที่ได้จากการวิจัยนี้ ในเรื่องรูปแบบของงาน-กิจกรรมสำคัญ 3 เรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว ระดับกลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน ระดับหน่วยงานทั้งภาครัฐ-เอกชน-ประชาสังคม รวมถึงกิจกรรมของชุมชน โดยความเกี่ยวข้องดังกล่าวต้องพิจารณารอบด้าน ทั้งความเกี่ยวข้องทางตรงและความเกี่ยวข้องทางอ้อมที่มีความสัมพันธ์-หนุนเสริมซึ่งกันและกัน การมีกลไกกลางหรือหน่วยจัดการกลางที่ทำหน้าที่ในการประสาน-เชื่อมโยง-ร่วมมือ เพื่อให้เกิดการทำงานเชิงบูรณาการ ลดการซ้ำซ้อน เป็นประเด็นที่สำคัญของพื้นที่ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวในพื้นที่คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

2. ความเป็นชุมชนเมืองของตำบลดอนแก้ว ทำให้ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของเวลา พื้นที่ และความคิด บนความหลากหลายดังกล่าวหากมองในมิติเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลถือว่า ความหลากหลายคือโอกาสของการพัฒนา โดยเฉพาะประเด็นการสร้างกระแสความต้องการ (Demand) ในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้วหรือสามารถผลิตได้ (Supply) ซึ่งการสร้างกระแสความต้องการนั้นสามารถกระทำได้โดยตรง และการสร้างความต้องการแบบต่อเนื่อง (อุปสงค์ต่ออุปสงค์) เช่น การสร้างกระแสความต้องการสุขภาพดีด้วยการรับประทานพืชผักปลอดภัย ส่งผลต่อความต้องการพืชผักปลอดภัยที่ชุมชน มีการผลิตหรือสามารถผลิตได้ในพื้นที่อยู่แล้ว เป็นต้น ซึ่งความเป็นเมืองจะมาพร้อมกลุ่มคนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ถือได้ว่าเป็นพลังการบริโภคที่สำคัญ รวมถึงเป็นพลังอาสา-เกื้อกูลที่เป็นผู้ร่วมช่วยเหลือแบ่งปันให้กับกลุ่มคนที่ยากลำบากทางเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับความเป็นเมืองเช่นกัน

ซึ่งรูปแบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในชุมชนเขตเมืองตำบลดอนแก้ว สามารถแสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2 รูปแบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในชุมชนเขตเมืองตำบลดอนแก้ว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ลักษณะชุมชนตำบลดอนแก้วเป็นรูปแบบชุมชนเมือง ที่ได้ถูกแรงกดดันและครอบงำจากความเป็นเมืองที่ทำให้มีความแตกต่าง หลากหลาย และความเป็นปัจเจกชนทวีมากขึ้นทุกเวลา การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล จึงได้มุ่งเน้นไปที่การทำให้ความสัมพันธ์ของชุมชนมีเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปแบบการดำรงไว้ รื้อฟื้น และพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งคนชุมชนดั้งเดิมและคนที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ทั้งแบบถาวรหรือชั่วคราว โดยยึดหลักการขับเคลื่อนงาน-กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการอุดหนุนกัน ร่วมมือกัน และแบ่งปันกัน ที่จะช่วยลดความเป็นปัจเจกเพิ่มความรัก ความเอื้ออาทร และความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองการพึ่งตนเอง ที่กล่าวว่าต้องพึ่งตนเองให้ได้ใน 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม โดยในด้านสังคม หมายถึง สมาชิกในชุมชนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน และมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นกัน ซึ่งในด้านสังคมที่กล่าวมาเป็นจุดเชื่อมที่นำสู่การพัฒนาในเรื่องของจิตใจ เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และเทคโนโลยี (Phokaew, 2014) แต่ทั้งนี้ด้านเทคโนโลยีที่หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยี ที่ชุมชนมีความสามารถที่จะใช้และดำรงไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในประเด็นนี้ถือได้ว่ายังไม่ครอบคลุมทั้งชุมชน เนื่องด้วยความเป็นชุมชนเมืองมักมาพร้อมกับกลุ่มคนที่มี yakalabak ในการดำเนินชีวิต ทำให้การเข้าถึงเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นสิ่งยากยิ่งสำหรับคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้เป็นเหตุมาจากต้นทุนเดิมของครอบครัวและความเหลื่อมล้ำที่แฝงฝังมาพร้อมความเจริญ-การพัฒนา ประเด็นนี้ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งจุดยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมืองบนฐานความเกื้อกูลที่มุ่งเน้นให้มีการอุดหนุนกัน ร่วมมือกัน และแบ่งปันกัน (ตามค่านิยม) เป็นรูปแบบที่ทำให้การดำเนินงานเรื่องเศรษฐกิจชุมชนสามารถกระทำได้ในบริบทของคนในชุมชนเมือง ที่ถึงแม้มีความแตกต่างหลากหลาย แต่ก็ใช้มาเป็นพลังในการขับเคลื่อน รวมถึงประเด็นความเป็นปัจเจกชนแต่หากมีความเกื้อกูลแล้วก็จะทำให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้ เนื่องด้วยความเกื้อกูลดังกล่าวได้เป็นตัวสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดขึ้นทั้งความสัมพันธ์เพราะเป็นเครือญาติ และความสัมพันธ์เพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ ที่ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่ไม่ได้มีเพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ระบบเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน (Sriwichailampan, 2014) รวมถึงประเวศ วะสี กล่าวว่าเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจชุมชน ต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วน แต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ (Wasi, 1998) และข้อเสนอของ Matthew, and Harold (2000) ที่กล่าวว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนนั้นต้องมีการกระจายงาน-รายได้ให้แก่ผู้ประกอบการหรือคนในชุมชนอย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในระดับพื้นที่ เห็นได้ว่ามีหลายภาคส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจโดยตรง และเป็นเรื่องในมิติอื่นแต่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจจึงเกิดการทับซ้อน-ซ้ำซ้อนของการทำงานขึ้นในพื้นที่ ดังนั้นองค์การบริหารส่วน

ตำบลดอนแก้วในฐานะของหน่วยบริหารจัดการระดับพื้นที่ที่มีการทำหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงเข้ามาทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการประสานและสร้างการบูรณาการ เพื่อให้เกิดการทำงานเชิงเครือข่ายในระดับพื้นที่ ทำให้สามารถขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมืองบนฐานความเกื้อกูลได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลของโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย โดยวีระศักดิ์ เครือเทพ ได้พบว่า บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดให้ประชาชนนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวาง และช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และผลจากการสำรวจสะท้อนว่าประชาชนส่วนใหญ่พอใจในผลงานการบริการสาธารณะที่ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น และมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้และ/หรือลดรายจ่ายในการดำเนินชีวิตของประชาชน (Kruithep, 2014) แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าว มีประเด็นเรื่องท้องที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอำนาจตัดสินใจและขาดแคลนทรัพยากรทางการเงินและบุคลากรในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการถ่ายโอนภารกิจ มีผลทำให้เกิดข้อติดขัดในการขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในระดับพื้นที่ ซึ่งถึงแม้การศึกษาจะผ่านมาถึง 6 ปี ประเด็นดังกล่าวก็ยังคงเป็นข้อติดขัดในการขับเคลื่อนงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

สรุป

ผลการศึกษาสถานการณ์เศรษฐกิจชุมชนเขตเมืองพบว่า วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเขตเมืองมีความแตกต่างและหลากหลาย โดยเฉพาะในเรื่องของพื้นที่หรือเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งในบริบทชุมชนเขตเมืองดังกล่าวทำให้ประเด็นเศรษฐกิจชุมชนมีประเด็นอุปสรรคคือ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำได้ยากและไม่ค่อยต่อเนื่อง ส่วนประเด็นโอกาสคือ ความหลากหลายของคนในชุมชนดังกล่าวเป็นพลังใหม่ที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำมาเป็นฐานในการออกแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ได้ ส่วนรูปแบบเศรษฐกิจชุมชนเขตเมืองของตำบลดอนแก้วจะอยู่บนฐานของความเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ทั้งในเรื่องการอุดหนุนกัน ร่วมกัน และแบ่งปันกัน โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ 1.คนในชุมชน (Population) 2.งาน-กิจกรรม (Activity) และ 3.ผู้ดำเนินการ (Actors) ที่ประกอบด้วย บุคคลสำคัญ, กลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว, หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบคือ การมีกลไกกลางหรือหน่วยจัดการกลาง การสร้างกระแสอุปทาน และการสร้างปฏิบัติการทางวาทกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ต้องสร้างการเข้าถึงปัจจัยเสริมดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเมืองในยุคปัจจุบัน ซึ่งการเข้าถึงดังกล่าวต้องคำนึงหรือพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายนั้นมีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีได้

อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความสามารถในการดูแล บำรุง รักษา ที่ไม่เป็นภาระหรือความยากลำบากให้กับกลุ่มเป้าหมายในอนาคต

1.2 ควรมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชนหรือแผนพัฒนาแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ เพื่อให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตำบล โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการประสานและขับเคลื่อนงานตามแผนพัฒนาดังกล่าว ทั้งนี้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่ในการสนับสนุน-หนุนเสริมในเชิงนโยบาย ทรัพยากร และการสร้างความร่วมมือกับสังกัดของหน่วยงาน-องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลตอนแก้วนั้นสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่และถูกต้องตามระเบียบ-กฎหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

ควรมีการวิจัยและพัฒนาในเรื่องปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) ของเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูล เพื่อให้แนวคิด-แนวทางเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลขยายตัวและขับเคลื่อนไปอย่างครอบคลุมทั่วพื้นที่ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาในเรื่องรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบเกื้อกูลในชุมชนเมืองที่มีบริบทต่างกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และพื้นที่รูปธรรมที่เหมาะสมในแต่ละบริบท

References

- Donkaew Subdistrict Administrative Organization, Maerim District, Chiangmai Province (2018). *Local Development Plan (2018-2022)*. Chiangmai: Donkaew Subdistrict Administrative Organization.
- Krueathep, W. (2014). *A research study to monitor and evaluate the results of decentralization of Thailand* (Research report). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Machuen, I. (2020). *Management model of local government organization in the development of the community economy in the semi-urban area*. (Doctoral Dissertation). School of Administrative Studies Mae Jo University Chiangmai Province. Chiangmai.
- Matthew, J., & Harold, J. (2000). Local economic impacts of dragon tourism in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 559-576.
- Office of the National Economic and Social Development Council (2017). Summary of the Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021). Bangkok: Office of the Prime Minister.
- Phokaew, S. (2014). *Rural and Urban Development*. Bangkok: Triple Education Co., Ltd.
- Puangngam, K. (2008). *Self-management of the community and local*. Bangkok: Thammasat University.

- Sriwichailampan, T. (2014). *Community economy development*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Wasi, P. (1998). *Prachakhom Subdistrict*. (2nd ed.). Bangkok: Matichon Publishing House.